

ללא מקלט: פליטים בישראל בעיצומה של מלחמה

א.ס.ף עם קהילת הפליטים - מצבם של פליטים בישראל במהלך מלחמת "שאגת הארי"

כשמונה חודשים לאחר ההסלמה הקודמת מול איראן, ב-28 לפברואר 2026 פרצה מלחמה נוספת מול איראן מדובר בפרק נוסף במלחמה המתמשכת מאז 7 באוקטובר 2023. ההסלמה הנוכחית מאיימת שוב על היציבות האזורית ופוגעת בכלל האוכלוסייה בישראל- אזרחים ופליטים כאחד.

עבור קהילת הפליטים ומבקשי המקלט, המחיר כבד במיוחד: למרביתם אין גישה למרחבים מוגנים ואין נגישות שפתית למידע קריטי שנמסר לתושבים. כמו כן, מי שנפגעו מירי טילים במהלך השנתיים האחרונות נותרו ללא סיוע מהמדינה, מי שהכנסתו נפגעה בין אם כי מקום העבודה שלו אינו פעיל או שעליו להישאר לטפל בילדיו נותרו ללא תעסוקה, ללא הכנסה וללא מענה. בתוך כך המצוקה הכלכלית מתגברת והמחסור במזון, תרופות וציוד בסיסי הולך וגדל. לצד המצוקה הכלכלית יש גם החמרה במצוקה הנפשית: רבים ממבקשי המקלט שרדו טראומות קשות - מחנות עינויים, מלחמות ורדיפות, והמציאות הביטחונית הנוכחית פותחת מחדש שוב ושוב פצעים ישנים ומביאה להידרדרות במצבם הנפשי של רבים. למרות שמבקשי מקלט חיים בישראל באופן חוקי, חלקם למעלה משני עשורים, ולמרות שמדינת ישראל מכירה באיסור החזרה שלהם למדינות המוצא בשל הסכנה שמשקפת לחייהם, הם מודרים באופן שיטתי מכל מערכות הסיוע לרבות ביטוח לאומי, פיצויים על נזקי מלחמה, וסיוע למפונים. אף שמתחילת המלחמה אנו עדים לגילויי סולידריות של מבקשי המקלט עם החברה הישראלית, הסולידריות הזו היא חד-כיוונית: להיות פליט בישראל היום פירושו להתקיים לחלוטין מחוץ לאמנה החברתית. הפליטים אינם רק בתחתית סדר העדיפויות, הם כלל אינם מצויים בו. הם מודרים ממערכות הסיוע, נמחקים מהשיח הציבורי, ונשארים חשופים לטילים, טראומה ועוני, ללא הגנה, הכרה או סיוע.

ישראל היא מדינה שנבנתה על ידי פליטים ולמענם. רבים מאיתנו צאצאים של אנשים שנמלטו ממלחמות, רדיפות וגלות. אנו יודעים היטב מה פירוש להיות זר בארץ נוכרייה ולנסות לשקם את החיים. הזיכרון הקולקטיבי שלנו מלמד על מחיר האדישות. כיהודים וכישראלים, האחריות שלנו אינה רק היסטורית, אלא גם מוסרית ואנושית.

מצב הפליטים בישראל¹

כ-72,000 מבקשי מקלט חיים כיום בישראל כחוק. כ-50,000 מהם נמצאים תחת "הגנה קבוצתית" בעקבות החלטת המדינה לא לגרשם חזרה לארצות מוצאם, מרביתם מאריתריאה, אוקראינה ומסודן. אליהם מצטרפים עוד כ-8,000 אזרחי אתיופיה שהיו מוגנים מפני הרחקה עד לדצמבר 2025 ועוד כ-14,000 מבקשי מקלט אחרים, מארצות נוספות שאינן זכאיות להגנה קבוצתית, הגישו בקשות פרטניות למקלט שטרם הוכרעו, וגם הם מוגנים מגירוש.

על אף שכולם מוגנים מגירוש ושהותם בישראל חוקית, הם מודרים ממרבית שירותי הרווחה, מביטוח בריאות ציבורי ומרשת ביטחון סוציאלית בסיסית. רבים חיים בעוני עמוק ובחוסר יציבות מתמיד. הם מועסקים בעבודות בלתי יציבות ובשכר נמוך, ונאבקים יום-יום על מענה לצרכים הבסיסיים ביותר. ללא הכרה, מעמד וזכויות, מודרים ממערכות התמיכה הלאומיות, הם מהאוכלוסיות המוחלשות והפגיעות ביותר במדינה. להלן מדגם נתונים קטן ומייצג מהשנתיים האחרונות:

- 57% ממבקשי המקלט חיים מתחת לקו העוני, לעומת 20.7% מהאוכלוסייה הכללית בישראל.
- 85% סובלים מאי-ביטחון תזונתי, ו-56% סובלים מאי-ביטחון תזונתי חמור לעומת 21.1% ו-10.1% בהתאמה באוכלוסייה הכללית.
- קרוב לשליש מדווחים על מצב בריאותי ירוד או גרוע מאוד, ורבים חיים ללא נגישות לשירותים רפואיים או סוציאליים.

¹ זו לא טעות – זו מדיניות מצבם של מבקשי מקלט ופליטים בישראל דצמבר 2025

- אשר לפליטות אוקראיניות: הן משלמות כ-70% משכרן על שכר דירה (כאשר הספרות המחקרית בתחום מתייחסת לשיעור הוצאה על דיור של יותר מ-30% מההכנסה הפנויה כ"מגורים שאינם בהישג יד").
 - השכר הממוצע של פליטות אוקראיניות עומד על 5600 ש"ח ו-79% מהן חיות בעוני. רק כשני שלישים מהן מועסקות באופן רשמי, כלומר שליש מהנשים מועסקות באופן לא חוקי, נטולות הגנה וזכויות סוציאליות.
 - כמו כן, רק כ-30% מתוכן חיות בביטחון תזונתי, כ-50% באי ביטחון תזונתי מתון, וכ-20% באי ביטחון תזונתי חמור. כך גם מהשאלונים שהעברנו בא.ס.ף בתחילת שנת 2026 בקרב 110 פליטות, עולה כי מחציתן מעידות על היעדר יכולת כלכלית לשמור על תזונה מאוזנת.
- מציאות זו אינה משקפת רק את ההשלכות של המלחמה הנוכחית. זו תוצאה של מדיניות ארוכת שנים שמפקירה את קהילת הפליטים ומבקשי המקלט בישראל לחיים בהדרה, בשולי החברה האזרחית, ללא הגנה וסיוע.
- קהילת מבקשי המקלט והפליטים טרם הספיקה להתאושש מהמלחמה שהייתה עם איראן ביוני 2025,² וכבר מוצאת את עצמה נאלצת להתמודד עם מלחמה נוספת שפירושה רעידת אדמה של ממש לכל תחום ומרחב בחייהם.

להלן האתגרים והחסמים המרכזיים שזוהו בקרב קהילות הפליטים בעקבות המלחמה עם איראן:

הפליטים בישראל מודרים ממערכות המענה הלאומיות במצבי חירום ומנוודים מההגנות המוענקות לאחרים. הסלמת המלחמה מעמיקה את המצב הקשה ממילא, מחריפה את הפגיעות הקיימת ודוחפת רבים מהם למשבר הומניטרי.

1. היעדר מיפוי של המפונים והנפגעים: אף שהמלחמה בישראל נמשכת כבר יותר משנתיים והפגיעה הבלתי פוסקת בעורף אינה מבחינה בין הלאום, הדת או המעמד האזרחי של הנפגעים, מאז אוקטובר 2023 ועד היום לא ערכו משרדי הממשלה מיפוי של המפונים והנפגעים בקרב קהילות הפליטים ושל צורכיהם.

2. הדרה מסיוע חירום ותוכניות תמיכה: למרות שהם מתגוררים בישראל באופן חוקי, מבקשי המקלט מודרים באופן שיטתי מסיוע ממשלתי כולל סיוע כלכלי בחירום, פיצוי על נזקים שנגרמו במלחמה ותמיכה במפונים. כפי שהודרו מהסיוע וממיזמי הפינוי במלחמת אוקטובר 2023, מבקשי המקלט נשארים כיום מחוץ לכל מסגרות התמיכה בתושבים שנפגעו למרות שהם מתמודדים עם קשיים זהים או חמורים אף יותר. בעמותת א.ס.ף אנו רואים כיצד התופעה הזאת חוזרת על עצמה. אלו שבתיהם ורכושם נהרסו מטילים לא קיבלו פיצוי על נזקיהם, בניגוד לאזרחים ישראלים. בדומה לכך, חלק מהמשפחות שנאלצו לפנות את ביתן בגלל היעדר מקלטים קרובים או בגלל שהבית נהרס, נותרו ללא סיוע מדינתי, מה שאילץ רבים למצוא מגורים בכוחות עצמם ובמקרים מסוימים אף לישון ברחוב. עמותת א.ס.ף סייעה למשפחות פליטים שנפגעו ישירות מטילים ונותרו חסרות קורת גג. בעוד מרבית המשפחות ישראליות במצב דומה פונו לבתי מלון וקיבלו סיוע ממדינת ישראל, משפחות הפליטים נותרו להסתדר בכוחות עצמן, והן תלויות לחלוטין בעמותת א.ס.ף ובארגוני סיוע נוספים. לאחר מאבק של א.ס.ף וארגונים שותפים נוצר מתווה פיצויים ייעודי לקהילה; אבל בעקבות קשיים בירוקרטיים שהמדינה הערימה, זכאים רבים לא קיבלו את הפיצויים שהמדינה התחייבה והצהירה שתשלם.³

² מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר 2023 והמלחמה שבאה בעקבותיה לא פסחו על קהילות הפליטים. ידוע על 3 פליטים שנהרגו, ואחרים נפצעו או נעקרו מבתיהם; מבקשי מקלט רבים התנדבו והשתלבו במאמצים אזרחיים לתמיכה בניצולים. לאחר שנתיים של מלחמה, ההסלמה מול איראן ביוני 2025 העמיקה את המשבר החרף שבו נמצאות קהילות הפליטים ומבקשי המקלט, כפי שמעיד הזינוק בבקשות לקבלת מזון, תרופות וסיוע חירום. במהלך המלחמה הקודמת מול איראן ביוני 2025 כמה בתים של פליטים נפגעו והושמדו כליל, והמשפחות נותרו ללא קורת גג. באותה המתקפה נהרגו חמישה פליטים, שלושה מהם ילדים, ורבים אחרים נעקרו ללא גישה למגורים יציבים או להגנות בסיסיות. גם כעת, עם ההסלמה הנוכחית, מיד התרחבו הבקשות לסיוע הומניטרי והצורך בסיוע פסיכוסוציאלי בעקבות מצב המלחמה עלה.

³ נציין כי פליטים מפונים מה-7 באוקטובר 2023, שנאלצו להתפנות בעצמם (כי המדינה סירבה לפנותם), קיבלו פיצויים על אובדן הכנסה רק בינואר 2026 בעקבות הליך משפטי שניהלנו יחד עם ארגונים שותפים. לצערנו מלבד העיכוב הבלתי סביר במתן הפיצוי

3. אובדן הכנסה והיעדר רשת ביטחון: מאז ה-28 בפברואר השנה מוטלות על המשק מגבלות ביטחוניות מחמירות, ובראשן סגירת המסגרות החינוכיות לילדים ואיסור על התקהלות ועבודה בעבודות שאינן חיוניות. שבוע לתוך המלחמה הוסרו חלק מההגבלות על התקהלות אך מסגרות החינוך טרם חזרו לפעול. ההגבלות הקשות הותירו פליטים רבים, שגם בשגרה עובדים בעבודות לא יציבות ובשכר נמוך, ללא פרנסה. בהיעדר עבודה או גישה לדמי אבטלה ופיצויים ממסדיים הם חסרי הכנסה בכלל. יתרה מכך, אובדן עבודה משמעותו לעיתים גם אובדן ביטוח בריאות מה שמרחיק עוד יותר את השירותים הרפואיים מהישג ידם. ככל שהמלחמה נמשכת, המצב הכלכלי מידרדר במהירות. משפחות מתקשות לשלם שכר דירה, לקנות מזון, חיתולים או מוצרים בסיסיים. אי-הביטחון התזונתי שמאפיין כה רבות ממשפחות הפליטים מוסיף להעמיק.

4. היעדר נגישות למרחבים מוגנים: רוב מבקשי המקלט מתגוררים בחללים צפופים ומצומצמים בבניינים ישנים ובשכונות מוחלשות, ללא גישה למקלטים או למרחבים מוגנים תקינים. כאשר נשמעות אזעקות, לרבים אין מקום בטוח לשהות בו, כך שהם חשופים ופגיעים לסכנה פיזית תמידית. יתרה מכך, מרבית המקלטים הציבוריים אינם נגישים לבעלי מוגבלויות (לדוגמא, בכל דרום תל אביב אין מקלט אחד נגיש). המלחמה הנוכחית הבליטה ביתר שאת את הקשר בין מעמד חברתי-כלכלי וביטחון אישי: לבעלי אמצעים יש לרוב מרחבים מוגנים בדירות או בסמוך אליהן, בעוד שרוב האוכלוסיות המוחלשות והמודרות, לרבות הפליטים, גרות באזורים עם גישה מוגבלת למקלטים, קל וחומר לממ"דים או ממ"קים.

5. היעדר גישה למידע אמין: הנחיות קריטיות ומצילות חיים של פיקוד העורף אינן מתורגמות באופן רשמי לחלק מהשפות הרלוונטיות לקהילת הפליטים. בנוסף, הפליטים לעיתים קרובות מקבלים מידע דרך רשתות לא פורמליות ומקורות לא אמינים, מה שמגביר את החרדה והפגיעות בקהילותיהם.

6. השפעה חמורה על בריאות הנפש: פליטים ומבקשי המקלט שרדו טראומות עבר קשות, מלחמות, רצח עם ומעשי זוועה אחרים שאילצו אותם לעזוב את בתיהם ולחפש מקלט מדיני אחר. רבים מהם הגיעו לישראל לאחר שניצלו מסחר בבני אדם ועינויים ברוטליים. עבור רבים מהם המלחמה הנמשכת חודשים רבים וההסלמה בעקבות המתקפות מאיראן הם גם ימים של שחזור טראומות והצפה של זיכרונות קשים מהעבר. ואולם גם בימי שגרה הנגישות של הפליטים לשירותי בריאות הנפש מוגבלת מאוד, ובימים אלה היא כמעט שלא קיימת.

7. הגברת הסיכון עבור ילדים ובני נוער ורדיפה של הרשויות: ילדים ובני הנוער הם מהפגיעים ביותר במשבר הנוכחי. עבור בני נוער במצבי סיכון מערכות התמיכה העיקריות, מסגרות החינוך והעבודה, הופסקו באופן פתאומי בגלל המלחמה. היכולת שלהם להתחבר ללמידה מקוונת מוגבלת שכן לרבים אין גישה למחשבים ולאינטרנט המאפשרים זאת, ובמוסדות החינוך בהם מרבית ילדי הקהילה לומדים ממילא לא התקיימו לימודים מקוונים. ללא שגרה או מסגרת, הילדים ספונים בדירות קטנות וצפופות, חסרי גישה למרחבים ציבוריים בטוחים, כך שרבים משוטטים ברחובות דרום תל-אביב. כמו כן, עבור רבים המלחמה ומצבי הדחק שהיא מייצרת משפיעים באופן דרמטי על מצבם הנפשי, במיוחד כי ברחו בעצמם ממלחמות ועינויים או שנולדו למשפחות הנושאות טראומה בין-דורית. ילדים ובני נוער שקופים אלה, נדחקים יותר ויותר לשוליים החברתיים בישראל.

בנוסף לפגיעה של המלחמה בילדים, בימים אלו מקודמים מהלכים שמטרתם לפגוע ישירות בילדי פליטים ומבקשי מקלט:

- הפסקת המימון למסגרות לגיל הרך לילדים חסרי מעמד: בשנים האחרונות מומנו מסגרות חינוכיות לגיל הרך עבור ילדים חסרי מעמד מכוח החלטת ממשלה ייעודית. בסוף השנה שעברה נאלצנו יחד עם ארגונים שותפים להיאבק על העברת הסכום ליוניטק שמפעילים את המסגרות. מתחילת השנה (2026) פקעה ההחלטה ולא חודשה, על כן הופסק המימון הציבורי למסגרות אלה. המשמעות היא צמצום

מדובר בסכום מוקטן (9000 ש"ח למבוגר ו-4500 ש"ח לקטין) ורבים ממי שהיו בשדרות ביום הטבח לא הצליחו להוכיח את מגוריהם ע"פ תנאי המתווה ולכן לא קיבלו פיצוי. זאת בנוסף לאי זכאותם לסיוע נפשי למרות הטראומה והמראות הקשים שראו.

משמעותי של אפשרויות המסגרת עבור פעוטות וילדים צעירים, ופגיעה ביציבות התעסוקתית של הוריהם. זאת למרות מקרה בעת האחרונה בו מת פעוט ב"מחסן ילדים" בבני ברק. חשוב לציין כי במקביל בימים אלו מקודמים שורה של צעדים שמטרתם לפגוע בקטינים מבקשי מקלט לרבות ביטול שירותי הטב"ם לילדים חסרי מעמד על הרצף האוטוסיטי.⁴

- טירגוט של ילדים ונוער על ידי גורמי אכיפה בדרום תל אביב: בשנה האחרונה נרשמה עלייה בפעילות האכיפה בדרום תל אביב, לרבות נוכחות מוגברת של כוחות משטרה ומג"ב. במסגרת זו הוצבו באזור שתי פלוגות מג"ב נוספות, והדבר לווה בדיווחים על עיכובים ובדיקות תכופות של בני נוער מקהילת מבקשי המקלט במרחב הציבורי. מצב זה מעורר חשש מפני טירגוט ואכיפה לא שוויונית כלפי ילדים ונוער המשתייכים לקהילה.

8. שינוי דרמטי במציאות החוקית והפוליטית: בחודשים האחרונים, בחסות המלחמה, הפכה הסביבה המשפטית והפוליטית בישראל עוינת יותר כלפי ארגוני זכויות אדם ככלל וארגונים המקדמים זכויות פליטים בפרט. נוסף על כך, אנו עדים ליוזמות חקיקה המבקשות לפגוע ישירות בפליטים ולהרע את מצבם. בין ההתפתחויות האחרונות:

- "חוק העמותות": חוק שאושר בקריאה טרומית בכנסת, המטיל מס של 80% על עמותות הממומנות מגורמים זרים ואינן נתמכות בידי המדינה.

- "חוק הכניסה לישראל (תיקון מס' 42) (הרחקתם מישראל של מסתננים התומכים בממשל מדינתם)": נכנס לספר החוקים של מדינת ישראל ובמסגרתו גורש אזרח אריתריאה (למרות ההגנה הקבוצתית שחלה על אזרחי אריתריאה) חזרה לאריתריאה, בטענה כי הוא "תומך משטר", שסירבה לקבלו וככל הידוע לנו הוא נמצא כעת באוגנדה. בנוסף בחודש פברואר פעלו לגרש גם אזרח סודני באמצעות הסעיף השני של החוק הקובע שכל העובר עבירה פלילית שדינה מעל ל-3 שנות מאסר יכול להיות מועמד לגירוש. מיותר לציין שמדינת ישראל לא בוחנת, ככל הידוע לנו, את המסוכנות הנשקפת לאותם אנשים בחזרה לארץ מוצאם בניגוד לחוק הבינלאומי והאמנות עליה חתומה ישראל.

- בשנה וחצי הוגשו לא פחות משישה חוקים המבקשים לפגוע באופן ישיר בקהילות הפליטים החיות בישראל ובהן הצעת "חוק יסוד ההגירה", המאימת לפגוע פגיעה אנושה בזכויות הפליטים, בעקרונות דמוקרטיים ובשלטון החוק. החקיקה תעגן צעדים דרמטיים אשר בניגוד לאמנת הפליטים שישראל חתומה עליה תקדם מעצרים של פליטים ומבקשי מקלט, שלילת גישה לערכאות, ואף גירוש. בנוסף בחודשים האחרונים קיימת מגמה של פרסום מכרזים מפלים, פוגעניים ובלתי דמוקרטיים בניסיון לפגוע בשלטון החוק שלא דרך חקיקה, ביניהם מכרז שיאפשר התקשרות עם חברת בילוש פרטית שתעקוב אחר אנשים בשירות רשות האוכלוסין.

- הסרת ההגנה מפני הרחקה לאזרחי אתיופיה: לפני כשנתיים הודיעה רשות האוכלוסין על הסרת ההגנה הקבוצתית מאזרחי אתיופיה החיים בישראל. בעקבות ההחלטה הגישו א.ס.ף וארגוני זכויות אדם נוספים עתירה לבית המשפט, וההליך המשפטי הוביל להוצאת צו ביניים שעכב את יישום ההחלטה במשך תקופה ממושכת. עם זאת, ב-17 בדצמבר 2025 קבע בית המשפט העליון כי מדינת ישראל רשאית לגרש אזרחי אתיופיה, תוך מתן עיכוב ביצוע של ארבעה חודשים בלבד. פסק הדין התקבל ללא התייחסות ממשית לסכנה הנשקפת למי שיוחזרו לאתיופיה, וללא קביעת מנגנון הגנה שיבטיח בחינה פרטנית לפני הרחקה. משמעות ההחלטה היא כי החל מ-17 באפריל 2026

⁴ ביטול שירותי הטב"ם לילדים חסרי מעמד על הרצף האוטוסיטי: בתחילת השנה שעברה, משרד הבריאות שינה הנחיות במטרה לבטל את שירותי טיפולי בריאות משלימים (טב"ם) לילדים חסרי מעמד על הרצף האוטוסיטי. משמעות ההחלטה היא שלילתם שהיו משולבים במסגרות טיפוליות חינוכיות להתפתחותם אין עוד גישה לטיפולים פרא-רפואיים בסיסיים. הפסקת הטיפולים תפגע באופן משמעותי בהתפתחותם וביכולת השתלבותם במסגרות חינוכיות וחברתיות, ותותיר משפחות רבות ללא כל מענה טיפולי. נכון להיום מתקיים הליך משפטי (שאנו שותפים לו) שגרם לביטול ההחלטה בשנת הלימודים הנוכחית אבל ע"פ תשובת המדינה, ביטול הזכאות לטיפול טב"ם תיכנס לתוקף בתחילת שנת הלימודים הבאה.

עלולים אזרחי אתיפיה החיים בישראל להיות חשופים לגירוש, זאת למרות שהלחימה במדינה התחדשה בחודשים האחרונים והמצב הביטחוני בה מוסיף להיות בלתי יציב.

- קידום חקיקה להורדת הרף הפלילי לילדי פליטים: לפני כמה חודשים הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק המבקשת להחמיר את האכיפה הפלילית כלפי קטינים, להורים "מסתננים" לגיל 10. מהלך זה יוביל להפללה מוקדמת ולהעמקת מעורבותם של קטינים במערכת אכיפת החוק, במקום קידום פתרונות חינוכיים וחברתיים.

- בשנה האחרונה הוקפאו או בוטלו תוכניות היישוב מחדש (Resettlement) לקנדה ולארצות הברית. בשנים האחרונות סיפקו תוכניות אלו במדינות כמו ארצות הברית וקנדה אופק מצומצם לחלק קטן מקהילת הפליטים בישראל. אף שמדובר בפתרון חלקי ובעייתי שאינו מחליף את מחויבותה של מדינת ישראל על פי אמנת הפליטים ואינו מתואם עמה, תוכניות אלה אפשרו לחלק מהפליטים להתחיל מחדש במדינה שלישית לאחר שנים ארוכות של חיים בחוסר ודאות. ואולם, בשנה האחרונה הוקפאו או הופסקו תוכניות אלו: האפשרות להגיש בקשות חדשות נסגרה, תהליכים שכבר החלו נעצרו, ובמקרים מסוימים, במיוחד בארצות הברית, אף בוטלו מעברים של פליטים שכבר קיבלו אישור סופי ותאריך טיסה. נכון לעכשיו אין צפי ברור לחידוש התוכניות. עצירתן החריפה עוד יותר את המצוקה בקהילה, שהסתמכה עליהן בעל כורחה כמוצא אפשרי מן המצב. נוסף על כך, תוכניות היישוב מחדש הובילו בעשור האחרון לכך שחלק מבעלי המשאבים, המנהיגות והאנשים החזקים יותר בקהילה עזבו את ישראל, בעוד שהפגיעים ביותר נותרו מאחור. עבור רבים מהפליטים שעברו במסגרת תוכניות אלה, מדובר גם בעקירה שנייה, מעבר נוסף אחרי שנים של חיים בישראל, אך למרות המחיר האישי הכבד, האפשרות הזו העניקה תקווה מסוימת לעתיד טוב ובטוח יותר.

9. מצבם של פליטי המלחמה מאוקראינה⁵: בחודשים האחרונים הוארכה תקופת ההגנה מפני הרחקה לאזרחי אוקראינה בישראל עד לסוף מרץ בלבד, בעוד שבאירופה ההגנה הקבוצתית או ההגנה הזמנית באיחוד האירופי הוארכה למדינות עד תחילת מרץ 2027 במסגרת מנגנוני ההגנה הקבוצתית של האיחוד. בישראל, בשל כך, רבים מהאוקראינים שוהים כאן כחוק תחת הגנה זמנית מפני הרחקה אך לא ברור מה יעשה לאחר סוף מרץ, ואין מעתה ודאות לגבי המשך ההגנה או האפשרות להארכתה. במקביל, רבים מהאוקראינים אינם מוכרים כפליטים ואינם מקבלים מעמד פליט מוסדר, ולכן גם אלו שמקבלים חידוש אוטומטי של אשרת השהייה בעקבות המלחמה (רובם עדיין נמצאים בישראל עם אשרת תייר) מתקשים לתכנן את עתידם מבחינה תעסוקתית וכלכלית: מעמדם אינו ברור מעבר לתקופת ההגנה הקבוצתית, והזכויות החברתיות והסוציאליות להם הם זקוקים אינם מובטחים. מצב של חוסר ודאות זה, בשילוב עם הלחימה המתמשכת בישראל ושלילת זכויות סוציאליות בסיסיות, מוסיף להעמיק את הפגיעות של הקהילה האוקראינית כאן. ביום ראשון ה-8.3.26, התקיים דיון בוועדת העלייה והקליטה בנושא: "סיוע ומענה משרדי ממשלה לעולים חדשים בתקופת 'שאגת הארי'". במהלך הדיון עדכנה מנהלת תחום אשרות ומעמד ברשות האוכלוסין כי החלטת המדינה בנוגע להמשך ההגנה הקבוצתית לפליטי אוקראינה צפויה להתפרסם רק בעוד כשבועיים (כשבוע לפני תום תקופת ההגנה הנוכחית). ח"כ גלעד קריב, מנהל הוועדה, התייחס למצבם של הפליטים וביקש שלא להסתפק בהארכה קצרה של שלושה חודשים, נוכח העובדה שהמצב באוקראינה לא השתפר, והציע לשקול הארכה ממושכת יותר, גם לאור תקופת הבחירות המתקרבת. ביום שלישי ה-10.3.26 הוארכה ההגנה מפני הרחקה לאזרחי אוקראינה ל-3 חודשים נוספים בלבד.

10. פגיעה כלכלית דרמטית בארגוני הסיוע: בשנה האחרונה חל שינוי עמוק במציאות הכלכלית של ארגוני הסיוע בישראל:

- רבים מהתורמים הבינלאומיים הפסיקו את תמיכתם בישראל בשל שיקולים פוליטיים.
- הפילנתרופיה המקומית מתמקדת כעת בסיוע הקשור ישירות למלחמה, תוך העדפה ברורה לאזרחי המדינה.

⁵ ארבע שנים למלחמת אוקראינה: תמונת מצב של פליטות אוקראיניות בישראל

- על רקע העלייה החדה באנטישמיות ברחבי העולם, קרנות וקהילות יהודיות רבות בחרו להסיט את המשאבים מישראל לטובת חיזוק הקהילות היהודיות בתפוצות.
- החרפת האקלים הפוליטי בישראל והתפתחויות בזירה הבינלאומית, בהן בחירתו המחודשת של טראמפ, תרמו גם הן לצמצום משמעותי בהיקף המימון. כך, לדוגמה, נציבות האו"ם לפליטים (UNHCR) וקרן העיניים של האו"ם (UNVFVT), הפסיקו לאחרונה באופן פתאומי ומידי את תמיכתם בארגוני סיוע לפליטים בישראל, לרבות תמיכתה בעמותת א.ס.ף. חוק המיסוי החדש צפוי לצמצם באופן ניכר את היקף התרומות הנגישות לארגוני זכויות אדם.

כדי להקל על הקשיים החמורים שמבקשי המקלט והפליטים חווים במשבר הנוכחי, עמותת א.ס.ף פועלת בארבעה מישורים עיקריים:

1. **סיוע ישיר ומידי לפגיעים ביותר:** מאז ההסלמה הנוכחית, צוות א.ס.ף פועל ללא לאות לתמיכה בקהילות המושפעות ביותר מהמצב באמצעות:

- **מענה לצורכי חירום במלחמה** - א.ס.ף מגיבה באופן פעיל לצרכים אקוטיים של קהילת הפליטים, כולל סיוע למשפחות שבתיהן נפגעו מטיילים וסיוע במציאת דיור חלופי (סיוע שמדינת ישראל מסרבת לספק). במקביל, א.ס.ף ממשיכה לטפל בצרכים רחבים יותר של הקהילה, כגון סיוע הומניטרי, הפצת מידע בטיחות נגיש ותמיכה רגשית.
- **שמירת שגרת ליווי ותמיכה בפונים הפגיעים ביותר** - צוות המחלקה הפסיכוסוציאלית (לרבות העובדות הסוציאליות, צוות קבלת הקהל, המגשרים הקהילתיים וצוות תחום הנוער) ממשיך לתת מענה ותמיכה לפונים המלווים ע"י העמותה שגם בימי שגרה נאבק לשרוד כלכלית ונפשית.
- **הרחבת שירותי התמיכה באמצעות מרכז הסנגור והתמיכה (קבלת הקהל)** - מיד עם תחילת מתקפת הטיילים מאיראן, וחרף ההגבלות הביטחוניות, הרחיבה א.ס.ף את קבלת הקהל שלה והעמידה קו חם טלפוני הפועל 5 ימים בשבוע לטובת מתן מענה מותאם לקהילות בעת הזו.
- **תמיכה בנוער מבקשי המקלט** - בשל מצב החירום הנוכחי, מועדון הנוער לא יכול לקיים את הפעילות הרגילה במבנה המועדון. לאור זאת הורחבו מעני הליווי הפרטניים לתמיכה מרחוק, וצוות המועדון שומר על קשר טלפוני סדיר עם בני הנוער כדי לוודא שאף אחד לא נותר מאחור. קשר זה מתמקד ברווחה הנפשית, הרגשית והגופנית של בני הנוער ומתואם עם רכזת מועדון הנוער לזיהוי צרכים דחופים ופערים בהגנה. בנוסף, יצר צוות המועדון קבוצת ווטסאפ להורי הילדים המשתתפים במועדון. באמצעות הקבוצה מספקת רכזת מועדון הנוער מידע עדכני ונגיש שפתית להורים לגבי הנחיות בטיחות ושירותים זמינים. קבוצת הווטסאפ משמשת גם כלי לזיהוי צורכי משפחה דחופים, במטרה ליצור מערכת תמיכה הוליסטית ככל האפשר לבני הנוער.
- **מיפוי והערכת צרכים** - העמותה פועלת למיפוי משפחות מקרב קהילות הפליטים שנפגעו, המענים הנגישים להם ופערים בהגנה. בנוסף, א.ס.ף שומרת על קשר מתמיד עם לקוחות העמותה הזקוקים לסיוע, בודקת את נגישותם למקלטים, למידע מציל חיים ולשירותים חיוניים. המיפוי כולל גם זיהוי אתגרים הומניטריים דחופים כגון אי-ביטחון תזונתי, חוסר יציבות בדיוור וקשיים כלכליים.
- **הרחבת הסיוע ההומניטרי** - בשל ההשלכות הדרמטיות של המשבר על הקהילה כולה ובפרט על הפגיעים ביותר מקרבה לא רק שאנו ממשיכים בפעילות השגרה, אנו פועלים גם להרחבת הסיוע ההומניטרי כדי לצמצם את הפגיעה האנושה בקהילה
- **הבטחת גישה למידע אמין כדי לחזק את החוסן הקהילתי ולקדם את ביטחון הקהילה:** א.ס.ף פועלת להבטיח שכל מבקשי המקלט והפליטים יקבלו גישה למידע מדויק, בזמן אמת ונגיש מבחינה תרבותית ולשונית:

- כאשר אנו מזדהים פערי הנגשה, אנו מתרגמים הנחיות רשמיות, יוצרים תוכן נגיש במספר שפות ומפיצים אותו דרך דף הפייסבוק הייעודי של א.ס.ף לפליטים, קבוצות ווטסאפ ופלטפורמות דיגיטליות נוספות.
- בהתבסס על מומחיותנו בתמיכה פסיכו-סוציאלית אנו מספקים חומרים שנועדו לסייע בהתמודדות עם לחץ וטראומה, לרבות הפצת חומרים בנושאי רווחה נפשית, ניהול לחץ ותמיכה בילדים במצבי חירום.
- **פרסמנו מחדש את מפגשי הזום הקהילתיים הפופולריים**, המתקיימים בשפות אוקראינית, טיגריניה וערבית. מפגשים אלו כוללים הסברים על נוהלי המוגנות של פיקוד העורף ומציעים כלים להתמודדות במצבי משבר.

2. **קידום גישה שוויונית לזכויות ולשירותים לצד מתן סיוע ישיר והפצת מידע:** א.ס.ף ממשיכה לפעול להגנה על זכויות מבקשי המקלט והפליטים בזמן החירום. אנו פועלים למיפוי הצרכים, השירותים הזמינים והפערים הקריטיים בהגנה עליהם, ולהעלאת המודעות לפערים אלה ולצורך בהרחבת המענים. פעילות זו מתבצעת באמצעות תקשורת ישירה ומתמשכת עם הקהילות עצמן, מעקב אחר תגובת הרשויות הממשלתיות והמקומיות, פניות רשמיות לרשויות בעת הצורך והעלאת המודעות למצבם הקשה של הפליטים בתקשורת הכתובה והדיגיטלית.

זאת ועוד, א.ס.ף שותפה למאמצים הציבוריים, משפטיים ואחרים, לאתגר את מדיניות ההדרה ולדרוש הכללה של מבקשי המקלט במערכות החירום ובמעני ההגנה כפי שהן מוענקות לתושבי ישראל שנפגעו במלחמה. מטרתנו היא לוודא שאף אחד לא יישאר ללא סיוע, ושזכויותיהן וצורכיהן של כל הקהילות החיות בישראל יכובדו, ללא קשר למעמדן האזרחי.

3. **חיזוק ושימור החוסן של צוות א.ס.ף:** לאור האתגרים העומדים בפני צוות א.ס.ף, במיוחד נוכח התמשכות מצב המלחמה בישראל וההסלמה האחרונה, א.ס.ף מחויבת להשקיע בחוסן האישי והארגוני של ההנהלה, העובדים והמתנדבים שלה. מוקד מרכזי הוא טיפוח חוסן אישי וארגוני, תוך העלאת המודעות לחשיבות התמיכה בעובדים הפועלים בחזית.

הניסיון המקצועי רב השנים של עמותת א.ס.ף בהתמודדות עם מצבי חירום אפשר לעמותה להתאים את פעילותה להסלמה החדשה במהירות שיא ולעשות שימוש מיטבי במשאביה כדי לסייע לקהילת הפליטים בעת קשה זו. עם זאת, ההסלמה, ההתעלמות המוחלטת של הרשויות מהפליטים שנפגעו מהמתקפה האיראנית וההתפתחויות החוקיות והפוליטיות שנועדו לפגוע בקהילת הפליטים ובארגוני זכויות אדם העמיקו עוד יותר את מצוקתן של קהילות הפליטים ופגעו קשות ביכולתם של הארגונים הפועלים למען להעניק להן סיוע והגנה. גם בעמותת א.ס.ף חלה ירידה חדה, פתאומית ומשמעותית במשאבים העומדים לרשות העמותה. כתוצאה ישירה של מכלול התמורות הללו נמצא המשך קיומן של תוכניות הליבה החיוניות של העמותה, תוכניות הסיוע ההומניטרי הדחוף, הליווי הפסיכו-סוציאלי, השירותים הפרה-משפטיים, והסגור הציבורי, בסכנה ממשית. כל התוכניות האלה הן בבחינת קווי הצלה קריטיים עבור קהילת הפליטים ומבקשי המקלט בישראל.

ככל שהמלחמה תימשך, הנזק יעמיק. ללא התערבות דחופה, הקהילות המוחלשות הללו עומדות בפני סיכון למשבר הומניטרי חמור, כפי שקרה במהלך מגפת הקורונה ומלחמת חרבות ברזל. מדינת ישראל חייבת לכלול מיידית את הפליטים ומבקשי המקלט בכל תוכניות החירום והשיקום ולהעניק להם סיוע כלכלי, תמיכה בדיוור, הכשרה מקצועית וגישה לשירותי בריאות ורווחה. אף אדם החי תחת אש לא אמור להישאר מאחור.

.....
[א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ומבקשי מקלט בישראל](#) היא עמותה שפועלת לרכז את הסיוע לפליטים מתוך אמונה במחויבות ההיסטורית של החברה הישראלית כלפי פליטים. א.ס.ף פועלת משנת 2007 בשני מישורים מרכזיים: הענקת סיוע ותמיכה פסיכו-סוציאלים לפליטים ומבקשי המקלט וקידום הגנה על זכויות אוכלוסייה זו באמצעות העלאת מודעות בציבור וקידום זכויותיהם בפני רשויות המדינה.
.....

ליבנו עם המשפחות השכולות ועם אלו שיקריהם פצועים. אנו מתפללים לריפוי המלא של הפצועים. ליבנו עם אלה שאיבדו את ביתם ואנו מייחלים לשיקום מהיר ובנייה מחדש. בזמנים קשים אלו אנו נאחזים בתקווה לימים שקטים יותר, של שלום, צדק, סולידריות וביטחון לכול.

היום, יותר מתמיד אנחנו זקוקים לכם. איתנו.

[לתרומה](#)

[להתנדבות](#)

ניתן למצוא מידע נוסף ברשתות החברתיות של א.ס.ף. [בפייסבוק](#), [אינסטגרם](#) וברשת [X](#) (טוויטר).